

## **Ambtelijk vakmanschap in de participatiemaatschappij:**

### **Op zoek naar nieuwe democratische werkvormen in de faciliterende gemeente**

Wieke Blijleven, MSc.

Dr. Merlijn van Hulst

Prof. dr. Frank Hendriks

*Maart 2017*

Burgers en maatschappelijke organisaties manifesteren zich de afgelopen 20 jaar steeds duidelijker als partner of zelfs als trekker van de publieke zaak. De samenleving zou zich zelfs ontwikkelen richting een participatiemaatschappij, een energieke samenleving of een doe-democratie. Op het lokale niveau (in dorpen, steden en wijken) stellen deze ontwikkelingen nieuwe eisen aan gemeenten. Steeds meer Nederlandse gemeenten experimenteren dan ook met manieren om bewoners te betrekken of maatschappelijke initiatieven te ondersteunen. Zij doen bijvoorbeeld aan democratische vernieuwing, co-creatie, co-productie of overheidsparticipatie en willen vaker in plaats van reguleren en regisseren, als overheid faciliteren of zelfs loslaten. In de overgrote meerderheid van de gemeenten (86,25%) worden deze ontwikkelingen gevat in het collegeprogramma en wordt beleid gemaakt om participatie van burgers te bevorderen (Burgerparticipatiemonitor, 2016).

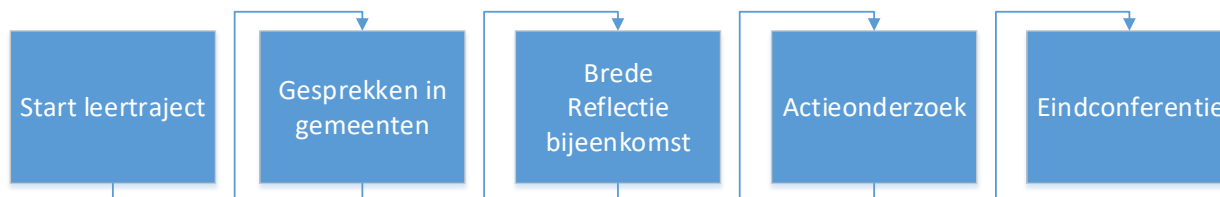
Gemeenten laten niet zomaar de ruimte aan burgers. Ze bekommeren zich wel degelijk om die ruimte en brengen die tot stand. Een belangrijk en tot nu toe onderbelicht vraagstuk binnen deze uitdaging gaat over de aard van het professionalisme dat nodig is om nieuwe werkvormen goed (mede) vorm te geven en daarbij je rol als overheid, en meer specifiek als ambtenaar, opnieuw uit te vinden. Daarbij dringt ook de vraag naar democratische waarden zich op. De overheid staat voor de uitdaging om mede zorg te dragen voor de realisatie van democratische en andere waarden in het publieke domein, vaak met minder en andere sturingsmiddelen dan voorheen. Voor het vakmanschap en het professionalisme van ambtenaren betekent deze uitdaging dat ambtenaren in staat moeten zijn effectief bij te dragen aan het realiseren van die waarden op het lokale niveau.

### **Onderzoek en leerkring**

Als Tilburg School of Governance (TSG) van Tilburg University zetten we, in samenwerking met *Ontwikkelagenda Lokale Democratie*, een onderzoek en leerkring voor gemeenten op rond dit vraagstuk. Dat betekent dat we in deze gemeenten gesprekken voeren en observaties verrichten, om vervolgens gedeelde uitdagingen en oplossingen met elkaar te verkennen. Tot aan de zomer van 2017 zijn wij op zoek naar een vijf- tot achtal gemeenten die vanaf september willen deelnemen aan de tweejarige leerkring “Ambtelijk vakmanschap in de participatiemaatschappij”. Medewerkers van de betrokken gemeenten binnen het traject worden ook in staat gesteld om te leren over de laatste ontwikkelingen op het vlak van democratische vernieuwing en overheidsparticipatie in de vorm van halfjaarlijkse bijeenkomsten voor gezamenlijke reflectie.

De volgende kernvragen komen in de leerkring in ieder geval aan bod: Hoe wordt de verbinding gelegd tussen bewonersparticipatie en de interne processen in de gemeente? Hoe kunnen ambtenaren omgaan met spanningen tussen initiatieven en beleid of regelgeving? Waar liggen de grenzen tussen loslaten, faciliteren en sturen en hoe kies of schakel je als ambtenaren tussen deze rollen? En hoe kunnen deze rollen worden ingebed in de bestaande ambtelijke functies? Hoe combineer en deel je professionele en lokale kennis op een effectieve manier? En hoe moeten democratische waarden (gelijkheid en inclusie, verantwoording, deliberatie) gestalte krijgen in de context van maatwerk en initiatief?

De nieuwe ontwikkelingen bieden allerlei kansen en uitdagingen voor het ‘ambtelijk vakmanschap’ van ambtenaren en de werkvormen die zij ontwikkelen. Op basis van onze onderzoekservaring bieden wij de leerkring een denk-en handelingskader. Hierin staan rollen, werkpraktijken en bijbehorende democratische waarden centraal. Het kader stelt ambtenaren en gemeenten in staat hun eigen rol(len) te doordenken en vervolgens consequent en consistent te kiezen voor een bepaald repertoire van bijpassende werkvormen. Het leertraject wordt afgesloten met een conferentie, gevoed door een handzame slotpublicatie. Het leertraject geeft de deelnemers uiteindelijk meer perspectief, meer context, meer reflectie bij wat in de praktijk vaak wordt ervaren als de ‘maalstroom’ of ‘waan van de dag’.



### **Tilburg School of Governance**

Bij de Tilburg School of Governance (voorheen de Tilburgse School voor Politiek en Bestuur) heeft geruime tijd ervaring met onderzoek en leerkringen op dit gebied. Haar onderzoekers keken de afgelopen jaren onder andere naar 'good governance' in steden, naar 'best person' in de Nederlandse probleemwijken (en vervolgens vergeleken zij die met Deense, Schotse en Engelse tegenhangers), naar 'samenredzaamheid' in steden, naar overheidsparticipatie en andere democratische vernieuwingen. De gemeenten waar ze in eerdere onderzoeks- en adviestrajecten mee samenwerkten zijn, onder andere, Amsterdam, Almere, Breda, Den Haag, Dordrecht, Eindhoven, Utrecht, Leeuwarden, Tilburg en Zwolle.

Heeft u interesse? Dan kunt u contact opnemen met Wieke Blijleven ([w.blijleven@uvt.nl](mailto:w.blijleven@uvt.nl))

Wieke Blijleven Msc. was werkzaam bij Democratic Challenge en werkt nu als promovenda. Dr. Merlijn van Hulst is universitair hoofddocent. Prof. dr. Frank Hendriks heeft een leerstoel in de vergelijkende bestuurskunde. Allen zijn verbonden aan de Tilburg School of Governance.